

Min rektor har jobbat på fritids, har din?

En studie om lärare i fritidshems förutsättningar och hur dessa eventuellt påverkas av rektorns erfarenheter.

Av: Linnéa Deubler och Mimmi Löfgren

Handledare: Adrian Ratkic

Södertörns högskola | Lärarutbildningen

Grundlärarutbildning med interkulturell profil med inriktning mot Fritidshem,

erfarenhetsbaserad 180 hp

Fritidspedagogiskt område

Självständigt arbete, 15 hp

HT 2024

Abstract

My principal has worked in school-age educare centre, has yours? A study on the conditions of teachers in school-age educare and how these may be affected by the principal's experiences.

The purpose of this study is to investigate the conditions for teachers in school-age educare at different schools, with a particular focus on the role of the principal. We want to investigate whether principals with previous experience of working in school-age educare centres provide teachers in school-age educare with different types of conditions compared to principals who do not have any work experience in the same area. This is because we have seen from experience that the conditions are very different, depending on which school you work at. The study is a combination of qualitative and quantitative research that is done using interviews and surveys with principals and teachers in school-age educare. The results show, as we have already seen, that the conditions are very different between schools. The study also shows that the principal's experience of school-age educare centres can bring about various positive aspects such as trust and understanding. In schools where the principal has the experience we are looking for, the teachers are satisfied with the conditions they have, which is not the case in schools where the principal lacks the same experience. We cannot conclude that it is mainly the principal's experience that affects these conditions as the study is not that extensive, but we still seem to see a positive connection between these factors. Analysis and discussion are made from a theoretical perspective of educational leadership and practical knowledge in combination with previous research on teachers in school-age educare experience regarding the role of the principal and the importance of experience.

Keywords: Experience, school-age educare centre, conditions, pedagogical leadership, practical knowledge, principal

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att undersöka vilka förutsättningar som finns för lärare i fritidshem på olika skolor med särskilt fokus på rektorns roll. Vi vill undersöka om rektorer med tidigare erfarenhet av arbete inom fritidshemmet ger lärare i fritidshemmet andra förutsättningar jämfört med rektorer som inte har någon egen arbetslivserfarenhet inom detsamma. Detta då vi utav erfarenhet ser att förutsättningarna ser väldigt olika ut, beroende på vilken skola man arbetar på. Studien är en kombination av kvalitativ och kvantitativ forskning som är gjord med hjälp av intervjuer och enkäter med rektorer och lärare i fritidshem. Resultaten visar, som vi redan sett, att förutsättningarna ser väldigt olika ut mellan skolorna. Studien visar också att rektorns erfarenhet av fritidshemmet kan medföra olika positiva aspekter så som tillit och förståelse. På skolor där rektorn har erfarenheten vi eftersöker är lärarna nöjda med förutsättningarna de har, vilket inte är fallet på skolor där rektorn saknar samma erfarenhet. Vi kan inte konstatera att det huvudsakligen är rektorns erfarenhet som påverkar dessa förutsättningar då studien inte är så omfattande men tycks ändå se ett positivt samband mellan dessa faktorer. Analys och diskussion är gjord utifrån ett teoretiskt perspektiv av pedagogiskt ledarskap och praktisk kunskap i kombination med tidigare forskning om lärare i fritidshems erfarenheter kring rektorns roll samt betydelsen av erfarenhet.

Nyckelord: Erfarenhet, fritidshem, förutsättningar, pedagogiskt ledarskap, praktisk kunskap, rektor

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund	5
1.1. Inledning.....	5
1.2 Bakgrund	5
1.2.1 Fritidspedagogiskt perspektiv	5
1.2.2 Skolverkets allmänna råd	6
1.2.3 Rektorns ledarskap.....	7
2. Syfte och frågeställning.....	7
2.1 Syfte.....	7
2.2 Frågeställning.....	8
3. Tidigare forskning	8
3.1 Åtta lärare i fritidshem om rektorns roll	8
3.2 Rektorerers uppfattning kring sina utvecklingsbehov.....	9
3.3 Rektorerers prioriteringsordning	10
3.4 Erfarenheter i relation till rektorsuppdraget	11
4. Teoretiska utgångspunkter.....	12
4.1 Pedagogiskt ledarskap	12
4.2 Praktisk kunskap.....	14
5. Metod	15
5.1 Val av metod	15
5.1.1 Enkät.....	16
5.1.2 Intervju.....	17
5.2 Urval	17
5.3 Forskningsetik	18
5.4 Genomförande	19
5.5 Analys	19
5.6 Arbetsfördelning.....	20
6. Resultat och analys.....	20
6.1 Hur vanligt är det att rektorer med ansvar för fritidshem har egen erfarenhet av arbete i fritidshem?	20
6.2 Vilka olika förutsättningar finns för fritidshemmen idag, fokuserat på planeringstid, tillgång till lokaler samt samverkan med lärare?	21
6.2.1 Inledande frågor	22
6.2.2 Förutsättningar	23
6.2.3 De viktigaste förutsättningarna - enligt rektorn	24

6.3 På vilket sätt har rektorns tidigare erfarenheter av arbete i fritidshem betydelse när det gäller att skapa bra förutsättningar i fritidshemmet?	25
6.3.1 Planeringstid	26
6.3.2 Samverkan	27
6.3.3 Undervisningslokaler	28
7. Diskussion.....	31
7.1 Resultatdiskussion.....	31
7.2 Metoddiskussion	33
7.3 Vidare forskning	33
8. Referenser	35
9. Bilagor.....	37
9.1 Intervjuguide	37
9.2 E-mail inför deltagande i studien.....	38

1. Inledning och bakgrund

1.1. Inledning

Med många års erfarenhet av arbete på fritidshem, nyfunna bekantskaper bland kurskamrater på fritidshemsläraryrket samt nyligen utförd verksamhetsförlagd utbildning har vi fått en uppfattning om att förutsättningarna för lärare i fritidshem ser avsevärt olika ut, allt beroende på vilken arbetsplats man har. Vi har sett att arbetet kan variera mycket mellan skolor, även inom samma kommun och i närområdet.

Vi har stött på lärare i fritidshem som arbetat i många år, som inte har någon schemalagd planeringstid för verksamheten och vi har träffat på fritidspedagoger som inte har någon fungerande samverkan med övriga lärare som arbetar på samma skola. Vi vill med denna studie undersöka vad detta kan bero på, med ett särskilt fokus på rektorn och dennes egen arbetslivserfarenhet av fritidshemmet. Vi har själva arbetat på fritidshem både där rektorn har denna erfarenhet och där rektorn inte har haft det, och vill prova hypotesen om att detta skulle vara en faktor som påverkar att förutsättningarna ser så olika ut.

Utifrån dessa tankar vill vi även se om det är möjligt att ta reda på hur vanligt det är att rektorer med ansvar för fritidshem har just egen erfarenhet av tidigare arbete på fritidshemmet och/eller en fritidshemsläraryrket- eller fritidspedagogutbildning.

För att kunna begränsa oss har vi valt att rikta fokus på tre förutsättningar som står med i Skolverkets allmänna råd (2023), på vad rektorn bör möjliggöra för att lärare i fritidshem ska kunna bedriva fritidshemsverksamhet, vilka är planeringstid, undervisningslokaler och samverkan med klasslärare.

1.2 Bakgrund

1.2.1 Fritidspedagogiskt perspektiv

Hur rektorn leder fritidshemmet är relevant ur ett fritidspedagogiskt perspektiv, då vi ser till barnen. Det är våra elever, som varje dag befinner sig i verksamheten, som genom oss lärare i fritidshem får förutsättningar att lyckas. Dessa förutsättningar ska vi kunna garantera om vi följer det grunduppdrag som står beskrivet i Läroplanens fjärde kapitel (Skolverket 2022). Där står att:

Undervisningen i fritidshemmet kompletterar förskoleklassen och skolan genom att lärandet i högre grad ska vara situationsstyrt, upplevelsebaserat och grupporienterat samt utgå från elevernas behov, intressen och initiativ. Undervisningen syftar till att främja elevernas fantasi och förmåga att lära tillsammans med andra genom lek, rörelse och skapande genom estetiska uttrycksformer samt med utforskande och praktiska arbetssätt (Skolverket 2022).

För en situationsbaserad och grupporienterad undervisning krävs att vi lärare i fritidshem har möjlighet att lära känna våra elever, vilket underlättar genom att samverka med andra lärare på skolan, som tillsammans med oss ser eleverna under hela skoldagen. Om vi ska kunna arbeta upplevelsebaserat och samtidigt bidra med fantasi genom lek och estetiska uttrycksformer krävs anpassade lokaler och utrymmen som främjar just detta.

För att kunna uppfylla målen i vårt grunduppdrag, enligt det fjärde kapitlet i läroplanen (Skolverket 2022) krävs tid till planering, utvärdering och reflektion.

1.2.2 Skolverkets allmänna råd

I Skolverkets kommentarer till allmänna råd om styrning och ledning av fritidshemmet (2023) beskrivs de allmänna råd på vad huvudmannen och rektorn bör göra i förhållande till styrning och ledning på fritidshemmet samt rektorns pedagogiska ledarskap inom samma verksamhet.

I den första delen som handlar om styrning och ledning står det beskrivet att rektorn och huvudmannen, bland annat, bör ”Se till att eleverna har tillgång till ändamålsinriktiga lokaler och utemiljöer som möjliggör en varierad pedagogisk verksamhet samt stödjer elevernas lärande och utveckling såväl enskilt som i grupp” (Skolverket 2023, s. 13). Med ändamålsenliga lokaler menar Skolverket utrymmen som stödjer olika arbetssätt, uttrycksformer och lärmiljöer där lokalerna ska gå att använda till att bedriva undervisning utifrån det centrala innehållet i läroplanens fjärde kapitel. Det är också skrivet att lokalerna dels ska vara anpassade för livlig och fantasifull lek men det bör även erbjudas utrymmen där ljudnivån kan hållas dämpad för lugna aktiviteter, återhämtning och vila (Skolverket 2023, s. 14).

I kapitlet kring allmänna råd rörande rektorns pedagogiska ledarskap står det skrivet att det är rektorns uppgift att strukturera verksamheten så att lärare och övrig personal i fritidshemmet får tid och möjlighet att planera, utvärdera och utveckla utbildningen. I ytterligare ett allmänt råd i samma kapitel står det att rektorn bör strukturera verksamheten så att den främjar samarbete och erfarenhetsutbyte mellan personalen i fritidshemmet, förskoleklassen och

skolan, för att därigenom skapa en helhetssyn på elevens utveckling, lärande och utbildning (Skolverket 2023, s.18).

Utöver dessa finns det flera andra punkter i de allmänna råden kring hur rektorn ska arbeta för att utveckla stötta lärare i fritidshem på bästa sätt.

1.2.3 Rektorns ledarskap

Det är varje rektors uppgift att följa Skolverkets styrdokument och läroplaner samt skollagen. Det finns ingen konkret styrning i hur detta ska göras utan är upp till varje rektor att tolka styrdokumentet och applicera detta på verksamheten (Pihlgren 2018, s. 37). Att det är just varje rektors egen tolkning som gäller, kan vara en anledning till att fritidshemmens förutsättningar skiljer sig åt på olika skolor, även där de geografiskt sett ligger nära varandra, då alla kommer med olika erfarenheter och kunskaper kring fritidshemmet.

När man får en första anställning som rektor i Sverige idag är det obligatoriskt att läsa Rektorsprogrammet. Programmet är en treårig utbildning som ges vid sidan av det pågående arbetet som rektor. I programmet ingår ingen särskild inriktad utbildning kring fritidshemmet, däremot är allt innehåll riktat mot skollagen som innehåller alla olika skolformer och dess verksamheter, vilket då inkluderar bland annat vuxenutbildning, fritidshem, anpassad grundskola och gymnasieskola (Skolverket 2024).

Göteborgs Universitet erbjuder en fortbildning vid namn *Leda och organisera fritidshem*. Kursen är frivillig och för att få läsa den behöver man ha genomgått rektorsprogrammet samt arbetat i minst ett år som rektor efter avslutad utbildning. I kursbeskrivningen står det att rektorer som läser kursen förväntas tillägna sig kunskap om och insikt i att skapa förutsättningar för lärare att genomföra undervisning i fritidshemmet (Göteborgs Universitet, 2024).

2. Syfte och frågeställning

2.1 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka vilka förutsättningar som finns för lärare i fritidshem på olika skolor med särskilt fokus på rektorns roll. Vi vill undersöka om rektorer med tidigare erfarenhet av arbete inom fritidshemmet ger lärare i fritidshemmet andra förutsättningar jämfört med rektorer som inte har någon egen arbetslivserfarenhet inom detsamma.

Vi vill understryka att meningen med denna uppsats inte är att svartmåla någon. Det är utifrån nyfikenhet som vi vill undersöka om skillnaderna på förutsättningar kan ha ett samband med rektorns arbetslivserfarenhet.

2.2 Frågeställning

De frågor som vi strävar efter att besvara i denna studie är:

- Hur vanligt är det att rektorer med ansvar för fritidshem har egen erfarenhet av arbete i fritidshem?
- Vilka olika förutsättningar finns för fritidshemmen, fokuserat på planeringstid, tillgång till lokaler samt samverkan med lärare?
- På vilket sätt har rektorns tidigare erfarenheter av arbete i fritidshem betydelse, när det gäller att skapa bra förutsättningar i fritidshemmet?

3. Tidigare forskning

I det här avsnittet har vi sammanfattat tidigare forskning kring lärare i fritidshems förutsättningar och rektorers erfarenheter. Det finns inte mycket forskning gjord på rektorer inom just fritidshemmet så vi har fått dela upp forskningen, en del på lärare i fritidshems syn på sina förutsättningar kopplat till rektorns roll och en del på rektorers generella uppfattning kring sina utvecklingsbehov och vikten av erfarenheter.

3.1 Åtta lärare i fritidshem om rektorns roll

I Ann Ludvigsson och Carin Falkners (2019) fallstudie *Fritidshem – ett gränsland i utbildningslandskapet, Lärare i fritidshems institutionella identitet* studeras bland annat lärare i fritidshems syn på sin yrkesidentitet samt rektorers bristande insyn i fritidshemmets verksamhet, detta genom fokusgruppsamtal med totalt åtta lärare i fritidshem.

Fritidshemslärarna i studien beskriver rektorns roll som viktig när det gäller att höja statusen för yrkesgruppen inför andra kollegor i skolan, men att detta brister då rektorn saknar insyn i verksamheten. Detta visar sig bland annat i att rektorn är inkapabel till att ställa relevanta frågor om verksamheten, vilket skulle kunna ändras genom kontinuerliga besök i verksamhetens vardagsarbete. De upplever vidare att rektorns brist på insyn leder till att fritidshemmet styrs av de motiverade och engagerade lärarna som arbetar där, och inte av rektorn. Studien fastslår bland annat att det i gränslandet mellan de olika verksamheterna i

skolan finns en maktobalans mellan lärare i fritidshem och övriga lärare, och att lärare i fritidshem arbetar för att bibehålla sin status genom att visa sig kompetenta inom arbetet gentemot övriga lärare och rektorer. Slutligen presenteras rektorns roll som avgörande i arbetet med att föra samman skola och fritidshem och få verksamheterna att få förståelse för och ta till vara på varandras kunskaper (Ludvigsson och Falkner 2019, s. 20-25).

3.2 Rektorsers uppfattning kring sina utvecklingsbehov

I Björn Haglund och Lena Glaes-Coutts (2023) studie *Leading and supporting: principals reflect on their task as pedagogical leaders of Swedish school-age educare* undersöks hur rektorer som leder fritidshemmet uppfattar sina egna professionella utvecklingsbehov och vilka utmaningar de står inför när det gäller att stötta lärare i fritidshem.

Forskarna påpekar i studien att det råder en brist på forskning av rektorns syn på sin pedagogiska roll inom just fritidshemmet. De menar att den forskning som finns oftast studerar lärare i fritidshems uppfattning av rektorns roll, där det framkommer att de uppfattar att rektor ofta saknar kunskap och erfarenhet för att bedriva verksamheten på bästa sätt, men att det saknas forskning på rektorernas egen uppfattning av detta (Haglund och Glaes-Coutts 2023, s. 12).

Haglund och Glaes-Coutts nämner att trots en nyligen utförd uppdatering av rektorsutbildningen saknas delar kring hur man styr och leder ett fritidshem. En viktig aspekt är också att det idag inte finns någon forskning alls på rektorers behov av professionell kunskap i förhållande till deras ledarskap inom fritidshemmet (2023, s. 12).

I resultatet av sin studie kunde Haglund och Glaes-Coutts se att rektorerna upplevde att de behövde utveckla sin egen professionella kompetens och engagemang inom fritidshemmets verksamhet. Deltagarna i studien ansåg att de behöver lägga mer tid på att lyfta fram fritidshemmet som en viktig del av elevernas hela skoldag. Att de behövde visa intresse och aktivt delta i utvecklingen av det systematiska kvalitetsarbetet på fritidshemmet för att leda arbetet framåt, vilket de ansåg att de kunde göra genom att bland annat delta på fritidshemskonferenser. Deltagarna lyfte också fram vikten av att delta i utvärdering och fortsatt utveckling av fritidshemmets verksamhet (2023, s. 16). Vidare visade studien att rektorerna ansåg att de behövde utveckla en gemensam syn och förbättra det kollegiala lärandet mellan olika avdelningar på fritidshemmet och att de vill öka elevernas delaktighet

och engagemang för fritidshemmet. Det fanns en övergripande gemensam syn på vilka utmaningar man möter som rektor i fritidshemmet, vilket var att förbättra samverkan mellan skola och fritidshem, att strukturera organisationen för att underlätta planering och samarbete och för att utveckla och förbättra bedömningspraktiken på fritidshemmet (2023, s. 15).

3.3 Rektors prioriteringsordning

Björn Haglund skriver i sin artikel *"Men dom flesta har en liknande situation" Ett narrativ om bristande personella resurser och omgivningens begränsade förväntningar* (2018) om Ann som är utbildad lärare i fritidshem och har arbetat som detta i sju år, varav fyra av dessa år i det aktuella fritidshemmet. I studiens start får Ann veta att hennes tilltänkta kollega på fritidshemmet behövs bättre på annat håll i skolan, och hon blir kvar som ensam utbildad och ansvarig för verksamheten. Hon vill dock att studien ska fortgå ändå, då hon anser att hennes nuvarande arbetssituation kan beskriva och synliggöra fritidshemmets förutsättningar i allmänhet utifrån hur prioriteringen i resursfördelningen i form av personalfördelning (2018, s. 81). I studien framkommer att alla fritidshemsavdelningar i den aktuella skolan har samma problem med brist på utbildad personal, och att detta kan bero på en bestämmelse om att det från och med årskurs 2 ska finnas 1,5 fritidspedagogtjänst per avdelning, vilket Ann menar kan göra att det känns oattraktivt för utbildad personal att söka arbete där. Detta är en av anledningarna till att Ann upplever att den så kallade klassrumsverksamheten prioriteras före fritidshemsverksamheten. Vidare saknar Ann tydlig styrning från ledningen i hur verksamheten ska kunna arbeta efter läroplanens mål, vilket hon upplever som att ledningen helt enkelt inte har intresse för verksamheten. Ytterligare ett exempel på ledningens nedprioritering av fritidshemmet syns när Anns kollega som tidigare arbetat på ett vikariat på 100 procent endast blir förlängd på 50 procent med arbetstid på enbart eftermiddagarna. Detta gör att deras enda gemensamma planeringstid försvinner, de får då tid för korta avstämningar strax innan verksamheten ska starta vilket gör att de bara hinner gå igenom den kommande verksamheten på eftermiddagen och inte något om vad de ska planera framåt (2018, s. 84-85).

Ann tar upp en viktig aspekt när hon berättar att hon vill driva en välplanerad och målstyrd verksamhet. Detta är inte endast för att känna en mening med sitt arbete själv, utan för att kunna visa ledning, vårdnadshavare och elever att fritidshemmet inte handlar om att bedriva barnpassning i för stora barngrupper. Ann menar att möjligheten att kunna bedriva den sortens

verksamhet hon vill, inte finns så länge personalbristen är ett faktum, och när personalen som arbetar saknar adekvat utbildning med tillräckliga kunskaper (2018, s. 86).

I slutdiskussionen skriver Haglund om Anns fritidshem och dess förutsättningar utifrån olika perspektiv och jämför hur det ser ut nationellt. Haglund drar bland annat paralleller till hur många fritidshem som har svårt att genomföra sitt arbete på ett bra sätt utifrån de allt för stora barngrupperna. Haglund tar även upp vikten av att fritidshem får de resurser som behövs när det gäller exempelvis personalfördelning och planeringstid för att kunna utveckla och synliggöra fritidshemmets lärandeuppdrag för politiker och vårdnadshavare (2018, s. 89).

3.4 Erfarenheter i relation till rektorsuppdraget

Novice school principals in education and their experiences of pedagogical leadership in practice, en studie av Stina Jerdborg (2023), universitetslektor i pedagogik vid Göteborgs universitet, undersöker vad nyblivna rektorer har för erfarenheter av pedagogiskt ledarskap och hur deras erfarenheter relaterar till deras rektorsuppdrag. När man anställs som rektor vid en svensk grundskola bör man inom ett år påbörja sin utbildning vid Rektorsprogrammet och det är 14 rektorer som studerar sista terminen på detta program som innefattas av denna studie.

Jerdborg (2023, s. 132) påvisar att majoriteten av rektorerna i Sverige har tidigare erfarenhet inom läraryrket, dock ej inom alla de skolformer som man sedan får ansvar över i sin roll som färdigutbildad rektor. Hon vill undersöka hur dessa rektorer själva ser på betydelsen av erfarenhet och praktisk kunskap inom de olika skolformerna.

Resultatet av studien visar att rektorerna ibland känner av konsekvenserna av bristen på erfarenhet och kunskap inom vissa delar av skolsystemet. En av deltagarna i studien är en före detta fritidspedagog som känner mycket trygghet i sin erfarenhet av arbetet i fritidshemmet, när det kommer till att styra just den verksamheten. Hon ger konkreta exempel på hur hon förbättrat kvalitetsarbetet och därmed även höjt kvaliteten på undervisningen i fritidshemmet på skolan där hon arbetar. Hon jämför sedan med ansvaret över grundskolan årskurs F-6, där hon känner att hon brister i sin kompetens på grund av sin oförmåga att förstå praktiken tillräckligt djupt för att kunna göra en tillräcklig insats. Hon beskriver hur hon känner en osäkerhet i hur hon ska ge svar till vissa lärare och har svårt att engagera sig i resultatanalyser och undervisningens utvecklingsarbete (Jerdborg 2023, s. 139).

Jerdborg (2023, s. 140) beskriver också hur flera rektorer, visar på liknande upplevelser, med erfarenhet från gymnasieskolan, att det är svårt att leda verksamheter från årskurs F-6. De kan känna en frustration över att inte helt kunna sätta sig in i förståelsen kring undervisningen i dessa årskurser och ser det som en svårighet att utmana lärarna i yrket.

De exempel som presenteras i studien kan påvisa hur just erfarenhet och kunskap har en gemensam betydelse i praktiken och att brister på detta kan hindra visst engagemang och begränsa bidrag till utvecklingen av undervisning och inlärningsmetoder eftersom praktiken är organiserad utifrån ämnesmässiga gränser snarare än utvecklad. Slutsatsen av denna studie är, förklarar Jerdborg, att djupgående kunskaper kring skolformen man ansvarar för, samt erfarenheter är viktiga aspekter av ett pedagogiskt ledarskap (2023, s. 144).

4. Teoretiska utgångspunkter

I sökandet efter en teori att luta sig mot i studien har vi kommit in på olika områden så som läroplans- och ledarskapsteorier men beslutade oss till slut för teorin kring det pedagogiska ledarskapet som vi vill sätta i förhållande till den praktiska kunskapen.

Pedagogiskt ledarskap är ett begrepp som följt oss sedan inledningen av denna studie och vi vill fördjupa oss och ta hjälp av det i analysen för tolkningen av våra resultat.

4.1 Pedagogiskt ledarskap

I 2 kap. 9 § i Skollagen (SFS 2010:800) står det att rektorn ska vara den som leder och samordnar det pedagogiska arbetet, vilket innebär att det är skollagen som talar om vad det är rektorn ska leda. Läroplanen (Skolverket, 2022) däremot, talar om hur rektorn ska leda det pedagogiska arbetet, enligt Katarina Ståhlkrantz, som skriver om rektorers pedagogiska ledarskap i sin doktorsavhandling (2019, s. 41).

Trots Skolverkets förklaringar är begreppet pedagogiskt ledarskap brett och öppet för att tolkas fritt. Ståhlkrantz menar vidare att rektorns personliga tolkning av begreppet påverkar hur det sedan används i praktiken. Detta innebär i sin tur att det pedagogiska ledarskapet som begrepp kan beskriva allt som en rektor gör i sitt uppdrag, inkluderande deras arbete kring organisationsfrågor, ekonomi och planering (2019, s. 47). Ståhlkrantz nämner Ulf Leo, en person som skriver om pedagogiskt ledarskap som ett begrepp öppet för tolkning och menar att man i forskning och rapporter från myndigheter använder begreppet som beskrivning av rektorers arbete och att det ofta används i diskursen om skolutveckling. Macneill, Cavanagh

och Silcox ser enligt Ståhlkrantz på det pedagogiska ledarskapet ur en annan synvinkel, som en skolledarstil eller som en specifik del av ett större ledarskap (2019, s. 47).

I sin bok *Pedagogiskt ledarskap och pedagogisk ledning* skriver Lars Svedberg om begreppet pedagogiskt ledarskap uppdelat i tre punkter. Han menar att pedagogiskt ledarskap är en del av en övergripande ledningsstruktur, där rektorn genom sitt ledarskap inte gör allt själv, utan i stället ser till att det blir gjort, i samråd med andra. Han menar också att det pedagogiska ledarskapet är förankrat i lärandet och huvudmeningen med skolan. Till sist menar han att det pedagogiska ledarskapet ska, med hjälp av bland annat kollegialt lärande, stärka lärarprofessionen (2019, s. 56).

Det finns en möjlighet att ta hjälp av Aristoteles tankar för att fastställa den pedagogiska ledning man själv står under menar Svedberg (2019, s. 135). Han kallar detta för "Aristoteles diagnos" och menar att man kan "checka av" tre olika förutsättningar och på så sätt sätta en diagnos på ledarskapet. Detta, menar Svedberg, går att applicera på alla skolledarformer, vi har här valt att använda oss av befattningen rektor, då det är dessa som vår studie baseras på.

De tre olika förutsättningarna som Svedberg (2019) nämner är:

1. Episteme, Aristoteles uttryck för professionens kunskap. Här kan man undersöka om rektorn har tillräckligt med kunskap vad gäller det pedagogiska ledarskapet. Det räcker inte bara att veta vad uttrycket betyder, besitter hen också episteme, vetenskaplig kunskap, kring vad det faktiskt är och innebär?
2. Techne, Aristoteles uttryck för processkunskap. Här undersöks om rektorn besitter tillräcklig kompetens för pedagogisk ledning. Har hen den färdighet och fingertoppskänsla som krävs för att, med hjälp av relevanta metoder och tillvägagångssätt, omsätta sina kunskaper kring pedagogiskt ledarskap i handling?
3. Fronesis, Aristoteles uttryck för klokhet, professionell blick och omdöme. Det räcker inte bara med kunskap och kompetens kring pedagogiskt ledarskap för att leda verksamheten framåt. Här undersöks huruvida rektorn har tillräckligt med vilja och mod för att nå goda resultat.

Tillsammans kompletterar dessa tre former varandra i det pedagogiska ledarskapet (Svedberg 2019, s. 136).

Vidare vill vi ställa begreppet pedagogiskt ledarskap i förhållande till Jahnkes (2019) beskrivning av praktisk kunskap.

4.2 Praktisk kunskap

Anette Jahnke (2019) skriver i sin bok *Utveckla utbildning* om vetenskaplig grund, beprövad erfarenhet och praktisk, tyst kunskap. Om praktisk kunskap skriver hon om Aristoteles teori om kunskap, som han i sin tur beskriver i sitt filosofiska verk *Den nikomatchiska etiken*. Enligt Jahnke (2019) menade Aristoteles att människan behöver tre former av kunskaper. Dessa är episteme, techne och fronesis. Episteme är den vetenskapliga kunskapen som är att "veta att", den sanna kunskapen. Techne är att "veta hur" och handlar om att ha de verktyg man behöver för att kunna utföra något. Fronesis, även kallad praktisk klokhet eller praktisk kunskap, är att "veta när" man ska använda sina olika kunskaper. Detta beroende på i vilken situation man är i, i vilken tid man agerar och hur man gör detta i relation till andra människor i just den situationen (s. 59). Jahnke (2019) skriver vidare om lärares praktiska kunskap som något man inte enbart kan läsa sig till i vetenskapen, inte heller kan man endast använda andras beprövade erfarenheter, utan man måste ut och uppleva och samla egna erfarenheter i många olika situationer för att bygga upp sin egen praktiska kunskap. Däremot fungerar vetenskapen och den beprövade erfarenheten som ett slags vägvisare som hjälper oss att utvärdera och utveckla vår praktik, och tar oss framåt istället för att samla erfarenheter på hög utan att någonsin reflektera över dem (s. 64).

Jahnke (2019, s. 72) menar att man riskerar att gå miste om tillit om man saknar den praktiska kunskapen och nöjer sig med att bli kompetent, utan vare sig expertis eller bildning.

Även Jonna Hjertström Lappalainen och Eva Schwarz (2013) som arbetar på Södertörns högskolas Centrum för praktisk kunskap skriver i sin artikel *Tänkangets gryning - Praktisk kunskap, bildning och Deweys syn på tänkandet* om praktisk kunskap som erfarenheter som sitter i kroppen och som kan vara svåra att sätta ord på. Den praktiska kunskapen beskrivs som minst lika viktig som den vetenskapliga kunskapen (s. 97-98).

Hjertström Lappalainen och Schwarz ser på praktisk kunskap genom att använda sig av John Deweys bok *Democracy and Education* där den amerikanske filosofen skriver om sina tankar om just själva tänkandet i samband med bildning. Dewey menar att tänkandet är en viktig del i att göra erfarenheter, utan tänkandet kan vi inte utvecklas i våra erfarenheter. Han menar

vidare att erfarenheter har en aktiv och en passiv del, där den aktiva delen blir att sätta erfarenheten i ett verkligt sammanhang (s. 100).

Hjertström Lappalainen och Schwarz (2013) tar ett vidare steg när de skriver om hur man, genom Deweys tankar om reflektion och bearbetning av erfarenheter, kan jämföra sin situation med andras som är i liknande verksamheter och på så sätt ha en chans att få syn på nya idéer och kanske även lösningar på problem genom att reflektera tillsammans (s. 112). I slutet av artikeln bygger författarna på resonemanget om att tänkande och reflektion är en del av att göra erfarenheter när de lägger till en del som de tycker att Dewey saknar, nämligen att skaffa sig en ännu mer vidgad blick över sin praktik genom reflektion. De tar upp ett exempel där en lärare står emellan vad två föräldrar vill för sitt barn och vad läroplanen säger att barnet har rätt till, och menar att ett sådant dilemma kan göra att man känner att man inte kan utföra sitt arbete enbart enligt vad styrdokumentet säger. Detta menar Hjertström Lappalainen och Schwarz (2013) är ett mål att sträva emot för att kunna ha tankar om och utveckla våra förutsättningar i våra yrken (s. 115).

5. Metod

I denna del presenteras vilka metoder vi använt i denna studie och hur vi gått till väga för att få fram de resultat som sedan analyserats och diskuterats med hjälp av den tidigare forskning och de teoretiska perspektiv vi använt under studiens gång.

Denna studie är en kvalitativ undersökning med kvantitativa inslag. Att blanda metoder, kan medföra vissa fördelar och kan enligt Eriksson-Zetterquist (2023, s. 41) innebära att man kan få ett mer förstärkt resultat då det både kan påvisas som ett fynd ur en intervju samtidigt som det backas upp av kvantitativt insamlat material.

5.1 Val av metod

I starten av arbetet med denna uppsats har vi hoppat mellan olika metoder och bollat med val för att försöka hitta det bästa sättet att undersöka våra frågor på. Vi har valt syfte och frågeställning, dels med utgångspunkt i våra egna erfarenheter som insamlats under våra år som yrkesverksamma i fritidshemmet och andra liknande verksamheter, dels från vår utbildning på grundlärarprogrammets fritidshemsinriktning, under verksamhetsförlagd utbildning och från våra kollegor och kurskamrater som vi stött på under åren. Vi har ofta pratat om rektorns betydelse för fritidshemmet, och därför valt att fördjupa oss i detta ämne.

Vi landade till slut i att denna studie kommer att vara en kvalitativ undersökning med kvantitativa inslag. De personer som besvarar våra frågor benämns som respondenter (Patel och Davidsson 2019, s. 94). Våra respondenter är rektorer och lärare i fritidshem. Lärarna fick svara på enkäter med färdiga svarsalternativ och rektorerna blev intervjuade med frågor som krävde fria svar utan alternativ.

Vi fick under arbetets gång en idé om att vi ville ta reda på hur vanligt förekommande det är med rektorer som har egen erfarenhet av att arbeta på fritidshemmet och skickade därför ut en enkät till alla rektorer inom kommunen där vi bor. Rektorerna fick i slutet svara på huruvida de var intresserade av att svara på vidare frågor kring fritidshemmet och utifrån dessa svar valde vi ut sex rektorer att intervjua. Tre med erfarenhet och tre utan erfarenhet.

5.1.1 Enkät

En enkät är ett enkelt sätt att snabbt samla information från en större mängd personer. Idag finns det många program som gratis framställer webbenkäter som på ett smidigt sätt sammanställer statistik och resultat allt eftersom svar kommer in. En webbenkät är bra att använda sig av när de behöver anpassas efter respondenternas behov (Patel och Davidsson 2019, s. 95), som i detta fall, där vi inte vill störa rektorer längre än behövt då de ofta har ett väldigt pressat arbetsschema och annars då riskerar att avböja deltagande i studien.

Två webbenkäter skapades till vår studie. Den första enkäten som skickades ut var till alla rektorer inom en och samma kommun som skulle kunna ansvara för ett fritidshem, det vill säga rektorer på grundskolor och anpassade grundskolor där vi uteslöt rektorer för gymnasieskolor och förskolor. Enkäten bestod av sex kortfattade frågor om rektorns erfarenhet av att arbeta på fritidshemmet.

Den andra enkäten som skickades ut var adresserad till lärare i fritidshem på de skolor där de svarande respondenterna på första enkäten arbetar, det vill säga de som svarat att de var vidare intresserade av att bli intervjuade kring detta. Genom att välja lärare i fritidshem på dessa skolor visste vi redan innan att dessa lärare arbetade på fritidshem där rektorn både hade och inte hade denna erfarenhet och på så sätt kunde vi få ett varierat spann på resultaten på enkätfrågorna.

Denna webbenkät bestod av 14 frågor där de flesta hade färdiga svarsalternativ, men där det alltid fanns en möjlighet att skriva svaret själv om de uppfattade att deras svar inte stod med. Frågorna handlade om de olika faktorer som vi undersöker i denna studie. Planeringstid,

undervisningslokal och samverkan. De fick svara på inom vilket spann de uppfattar att de erbjuds dessa förutsättningar och vi kunde sedan koppla svaren till huruvida de hade en rektor med erfarenhet av arbete på fritidshemmet eller inte.

5.1.2 Intervju

Genom tidigare nämnda enkäter som skickades ut till alla kommunens rektorer fick vi svar på vilka som skulle kunna tänka sig att ställa upp på en vidare intervju. Vi valde därifrån ut tre rektorer med erfarenhet av fritidshemmet och tre rektorer som saknade denna erfarenhet.

De fick själva välja om de ville ta intervjun på telefon eller via mail. Intervjuerna bestod av 10 öppna frågor och de som gjordes via telefon tog med inledande samtal och avslutning drygt 12 minuter att genomföra.

Vi valde att skicka ut våra intervjufrågor i förväg till dem som gått med på att ställa upp i vidare intervjuer för att de skulle kunna förbereda sig och formulera svar som de kände att de kan stå för. Detta beskriver Eriksson-Setterquist och Ahrne (2022, s. 66) som en bra metod även för intervjuaren då det kan vara lätt att tappa tråden och glömma bort några av de frågorna som man har tänkt ställa i förväg.

Vi strukturerade intervjufrågorna i en ordning som skulle underlätta för respondenterna. Patel och Davidsson (2019) skriver om standardisering och strukturering av frågor i intervjuer och enkäter. Standardisering är i vilken grad intervjuaren anpassar ordningen på frågorna efter situation och personen som intervjuas (s. 98). Genom att ha valt att standardisera våra intervjuer med rektorer, det vill säga ställt frågorna i samma ordning till varje person och sällan med situationsstyrda följdfrågor, har vi kunnat jämföra våra svar och resultat i större utsträckning. Vidare skriver Patel och Davidsson (2019) om grad av strukturering i intervjuer där en intervju med utrymme för fria svar är minimalt strukturerad och en intervju med exempelvis ja-och-nej- frågor är maximalt strukturerad (s. 98). Här har vi valt att göra olika för olika svarsgrupper i syfte att få syn på likheter och skillnader. I både rektorers och lärare i fritidshems enkäter finns ja-och-nej- frågor där vi exempelvis frågar om utbildning och tidigare erfarenheter. I rektorernas intervjuer finns däremot fritt utrymme att svara med egna ord på öppna frågor, alltså är de minimalt strukturerade.

5.2 Urval

Vår ambition var till en början att intervju en lärare i fritidshem och en rektor, från samma skola, där rektorn har erfarenhet av arbete inom fritidshemmet och/eller fritidsläraryrket eller

fritidspedagogutbildning i grunden. Vi skulle sedan intervju en lärare i fritidshem och en rektor där rektorn saknar erfarenhet av arbete i fritidshem och besitter en grundskollärarexamen. Vi gjorde då ett strategiskt urval utifrån vår kunskap om vem som arbetar som lärare i fritidshem och var man hittar information om vilka som arbetar som rektor inom den kommunen som vi utgår ifrån (Alvehus 2023, s. 97).

Då vi började med att skicka ut en enkät med syfte att ta reda på hur stor andel av kommunens rektorer som hade erfarenhet av att arbeta på fritidshem, där vi avslutade med en intresseanmälan kring att ställa upp på en intervju, fick vi ganska enkelt fram vilka vi kunde kontakta för detta. Vi gjorde därefter ett slumpmässigt urval (Alvehus 2023, s. 96), där det valdes ut tre rektorer med och tre rektorer utan den erfarenhet vi söker.

Vi valde istället till slut att skicka ut enkäter till lärare i fritidshem på de skolor där rektorerna, som deltar i vår studie, arbetar. Detta gjorde vi för att vi visste att det skulle ge resultat från fritidshem där rektorn både har erfarenhet av att arbeta på fritids och där rektorn inte har det. Alvehus (2023, s. 98) benämner detta som ett bekvämlighetsurval då vi väljer alla inom den fokusgrupp vi är intresserade av, i detta fall alla lärare i fritidshem på en redan utvald skola.

5.3 Forskningsetik

När man väljer att intervjua människor behöver man ta hänsyn till flera forskningsetiska aspekter. Patel och Davidsson (2019, s. 8) tar upp Vetenskapsrådets forskningsetiska principer vilka är skrivna i form av fyra krav som bör följas vid all humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Vi har i enlighet med informationskravet gett deltagarna information kring studiens syfte, de fick veta att deltagandet är frivilligt och information om hur de kan kontakta oss för att vid studiens slut ta del av resultatet. I enlighet med samtyckeskravet samlade vi in samtycke från de intervjuade rektorerna, där de medgav till att använda resultatet i vår studie.

Vi garanterade våra deltagares anonymitet både i intervjuerna och enkäterna, där vi inte sparade någon information av de som svarat, enligt konfidentialitetskravet. Vi har även förvarat kontaktuppgifter och annan information från de fyra intervjuade rektorerna så att obehöriga inte kan få tillgång till dessa. Nyttjandekravet följde vi genom att endast använda den insamlade informationen till denna studie och inte i vidare forskning eller i andra sammanhang (Patel och Davidsson 2019, s. 9).

5.4 Genomförande

Vi började insamlandet av material genom att skicka mail till kommunens alla rektorer med en kort enkät med frågor om deras yrke och arbetserfarenhet inom fritidshemmet. I enkäten kunde man ta del av studiens syfte och läsa sig till vilka forskningsetiska principer vi skulle följa om man valde att delta. I slutet av denna enkät fanns möjlighet att lämna kontaktuppgifter om man ville ställa upp på en intervju med ytterligare frågor kring fritidshemmet.

Av de sju rektorer som lämnade sina kontaktuppgifter valde vi ut sex för vidare deltagande i denna studie. Tre av dessa med erfarenhet av arbete på fritidshem och tre som saknade den erfarenheten.

När vi hade sex intresserade rektorer valde vi att skicka ut ett mail med den webbenkät som innehöll frågor till lärare i fritidshem på de skolor där de sex rektorsrespondenterna arbetar, då vi visste att det skulle garantera varierade svar vad gäller rektorns erfarenhet. Mailet med enkäten skickades ut till totalt 48 lärare i fritidshem.

Medan vi inväntade svar på webbenkäterna kontaktade vi rektorerna som skulle delta i intervjuerna. Två rektorer svarade inte efter flera kontaktförsök så till slut fick vi nöja oss med fyra respondenter. De fyra fick själva välja om de ville svara skriftligt via mail, om de ville ta intervjun via telefon eller om de ville träffas för en personlig intervju.

Det slutade med att vi intervjuade två rektorer personligen, en som vi träffade och en som skedde via telefon. De andra två svarade skriftligen på de frågor vi förberett för dessa intervjuer.

5.5 Analys

Vi har analyserat enkäterna och intervju svaren utefter att vi fått våra resultat.

Enkäterna gjorde vi med hjälp av Google Forms vilket är ett program som av sig självt sammanställer insamlad data i önskade staplar och diagram. På så sätt har vi utefter att svaren kommit in kunnat läsa av våra svar. Enkät svaren har vi sammanställt själva i stolpdiaagram via Excel. Patel och Davidsson (2019, s. 145) beskriver att användningen av grafisk framställning i form av diagram är att föredra när man med tydlighet vill redovisa fördelningen i variabeln.

Intervjuerna transkriberade vi via ett ordbehandlingsprogram samt spelade in, på så vis har vi både kunnat läsa av och lyssna på den inspelade ljudfilen. De kvalitativa resultaten delades upp utifrån de frågor som ställdes i intervjuerna. I anslutning till resultaten har vi sedan analyserat svaren utifrån våra teoretiska begrepp, pedagogiskt ledarskap och praktisk kunskap.

5.6 Arbetsfördelning

Då vi varit två personer som arbetat med denna studie har vi delat upp arbetet mellan oss. Vi har dock varit delaktiga i allt innehåll och under majoriteten av vårt skrivande har vi också suttit tillsammans. Detta har vi gjort då vi värdesätter att kunna diskutera innehållet och vrida och vända på våra analyser och diskussioner gemensamt. Vid intervjuerna, både den fysiska och den över telefon har vi båda varit delaktiga, där en av oss ställt frågor och den andra spelat in.

Analysen av enkäter och intervjuer har vi gjort tillsammans, likaså diskussion och slutsats.

6. Resultat och analys

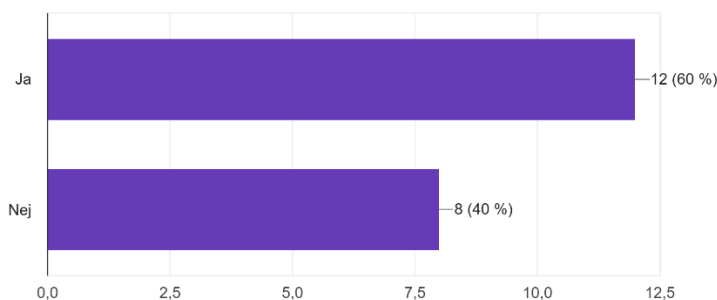
I denna del presenterar vi de resultat vi fått fram med hjälp av intervjuer och enkäter. Vi har valt att dela upp resultatdelen utifrån de forskningsfrågor vi ställde i början av studien. I varje del har vi analyserat resultaten med hjälp av de teoretiska begreppen pedagogiskt ledarskap och praktisk kunskap.

6.1 Hur vanligt är det att rektorer med ansvar för fritidshem har egen erfarenhet av arbete i fritidshem?

När vi i början av denna studie kom på att det vore intressant att se om det gick att ta reda på, rent kvantitativt, hur många rektorer i kommunen med ansvar för ett fritidshem som faktiskt har erfarenhet av att själva arbeta på fritidshemmet fick vi först ett ganska lågt svarsspann. Av 60 rektorer som fått vårt mail fick vi 12 svar men efter en påminnelse slutade vi med 22 svarande vilket motsvarar cirka 37 procent svarsfrekvens. Av de svarande var det två som ej arbetade med fritidshemmet och vi har därför valt att räkna bort dessa från resultatet. Totalt hade vi då 20 relevanta svar från rektorer som ansvarar över ett fritidshem. I figur 1.0 kan man urskilja att 60 procent av dessa har erfarenhet av att arbeta på fritidshemmet och att 40 procent inte har det.

Har du själv erfarenhet av att arbeta på fritidshem?

20 svar

figur 1.0

Vidare svarade rektorerna på frågan om vilken högskoleutbildning de hade i grunden, 16 hade en grundskollärautbildning och 3 hade en lärare i fritidshem- eller fritidspedagogutbildning. 3 hade andra lärarutbildningar så som gymnasielärare- och musiklärarutbildning. Detta var en flervalsfråga så här har två rektorer klickat i flera svar då de har en examen som ger de behörighet att arbeta i grundskolan årskurs F-6, men även inom förskola och fritidshem.

I slutet av enkäten fick de svara på om de var intresserade av att ställa upp på en intervju med fortsatta frågor kring fritidshemmet. Av de 20 svarande var det 7 som kunde tänka sig detta. Av dessa sju var det sedan fyra som slutligen ställde upp som respondenter.

Vi konstaterar i och med detta att 60 procent av alla rektorer som deltagit i studien har erfarenhet av att arbeta på fritidshemmet. Det går inte att avgöra om det är så det ser ut i hela kommunen, då 63 procent av alla rektorer som fick förfrågan aldrig svarade på våra frågor. Utifrån Jahnkes (2019) ord om praktisk kunskap, besitter dessa rektorer flera viktiga former av kunskap, oavsett om de har den erfarenheten vi eftersöker eller inte.

6.2 Vilka olika förutsättningar finns för fritidshemmen idag, fokuserat på planeringstid, tillgång till lokaler samt samverkan med lärare?

För att vi skulle kunna undersöka denna fråga fick de fyra responderande rektorerna svara på tio frågor uppdelade i olika kategorier.

Vi kallar våra fyra respondenter för Rektor 1, 2, 3 och 4. Här följer en kort presentation av var och en av dem för att underlätta i läsningen.

Rektor 1: Har arbetat som rektor på sin nuvarande skola i endast 11 veckor, har erfarenhet av arbete som skolledare i sammanlagt 10 år. Har en utbildning som grundskollärare för årskurs

4-9. Besitter ingen egen erfarenhet av att arbeta på fritidshemmet men har jobbat nära fritidspedagoger i många år.

Rektor 2: Har innan hen fick en tjänst som rektor arbetat som lärare och dessförinnan på fritidshemmet i 17 år. Har tidigare arbetat som arbetslagsledare för fritids. Hen har en grundskollärarexamen för årskurs F-6, förskolan och fritidshemmet.

Rektor 3: Har främst arbetat som lärare och har viss erfarenhet av eget arbete i fritidshemmet. Har jobbat nära lärare i fritidshem i många år. Hen har en grundskollärarexamen för årskurs F-6, förskolan och fritidshemmet.

Rektor 4: Är nyanställd på skolan hen arbetar på och har ingen erfarenhet av att arbeta på fritidshemmet, har en utbildning som grundskollärare för årskurs 1-7.

6.2.1 Inledande frågor

Till att börja med i intervjun fick respondenterna svara på frågan om de arbetar som rektor med ett ansvar för ett fritidshem, om de har egen erfarenhet av att arbeta på fritidshemmet och vilken högskoleexamen de besitter.

Vidare frågade vi hur det känns att ansvara för en verksamhet som man har och inte har egen erfarenhet utav och då svarar Rektor 1 att då hen generellt sett är intresserad av skolutveckling, tycker hen att det är intressant och att hen lär sig snabbt. Det har fungerat bra då hen har arbetat många år inom skolan och sett fritidshemsverksamheten ”utifrån”. Rektor 2 nämner som svar på denna fråga att hen känner att det känns bra. Hen beskriver att hen upplever att personalen litar på att hen förstår dem, tack vare erfarenheten.

Jag är nyfiken på utveckling av skola generellt så att även om det är en ny del i mitt ansvarsområde så tycker jag att jag lär mig snabbt och jag ser absolut vikten av att kunna mycket utav det. Det funkade liksom. Jag har ju varit så mycket i skolan så att och sett fritids utifrån om man säger så. - (Rektor 1)

Det känns bra. Jag vet vad vi pratar om och vilka frågor som man står i. Jag upplever att personalen litar på att jag förstår dem i deras vardag och vad de står i då jag har erfarenhet.
- (Rektor 2)

Liksom Jahnke (2019, s. 72) nämner, hänger känslan av tillit ihop med den praktiska

kunskapen och Rektor 2 upplever att personalen litar på att hen förstår dem, tack vare just erfarenheten.

Om man ser till det pedagogiska ledarskapet, som enligt Svedberg (2019, s. 136) kan mätas genom "Aristoteles Diagnos" besitter här Rektor 1 episteme och techne, men saknar fronesis. Vilket Rektor 2 besitter tack vare just erfarenheten.

6.2.2 Förutsättningar

Vi ställde en fråga om hur mycket planeringstid lärare i fritidshem har på deras skola och på den svarade Rektor 1 att de utbildade lärarna i fritidshem har 5 timmar i veckan medan fritidshemsassistenter "inte har så mycket planeringstid". På skolan där Rektor 2 arbetar har lärare i fritidshem 8 timmars planering i veckan. Där har även fritidshemsassistenter planeringstid. Hen beskriver att i denna planeringstid ligger arbetslagstid på 1,25 timme per vecka, fritidskonferens tillsammans med övrig fritidspersonal 1,5 timme per vecka, förberedelsetid för fritidsverksamheten som kan benämnas som "ställtid" 1,25 timme per vecka, egen planering 3 timmar per vecka och en "pottid" på 1 timme per vecka där man kan lägga in exempelvis vårdnadshavarmöten eller inläsning av material.

Rektor 3 nämner att lärare i fritidshem och fritidshemsassistenter har lika många timmars planeringstid, vilket är ungefär åtta timmar utspritt i olika konstellationer under en vecka.

På frågorna om hur mycket samverkanstid man har på deras skola svarade Rektor 1 att det finns gemensam planeringstid men att den ser olika ut. De har cirka 1,5 timme uppdelat på arbetslagsmöten men också nedbrutet i mindre sammanhang där en klasslärare och en lärare i fritidshem som arbetar tillsammans har tid till reflektion. Rektor 2 svarade att lärare och lärare i fritidshem har 1,5 timme arbetslagstid i veckan, men att det även är möjligt att ta av egen planeringstid om det behövs för att kunna samplanera en längre stund. Rektor 4 nämner att det inte finns tid för samverkan på den skola hen arbetar på vilket hen ser som problematiskt och uppfattar att det påverkar verksamheterna negativt. Hen nämner att det är någonting som hen vill ändra på framöver i sitt arbete som rektor på skolan.

På skolan finns ingen planeringstid som är gemensam för arbetslag på skola och fritids, vilken inte är bra. Det finns ett "dike" mellan verksamheterna där man har svårt att se kompletterande möjligheter runt elever och grupper – vilket är väldigt synd. Något vi behöver se över inför nästa läsårs organisation. – (Rektor 4)

Enligt Hjertström Lappalainen och Schwarz (2013) som skriver om praktisk kunskap, menar John Dewey att tänkande och reflektioner är viktiga byggstenar i att göra

erfarenheter. Utan dessa finns endast det passiva i att vara med om något, utan att faktiskt lära sig något av situationen. Genom att tänka och reflektera tillsammans med andra får vi en chans att lära av varandra och få nya idéer (s. 100-112). Rektor 4 visar att det är viktigt med gemensam planeringstid för lärare i fritidshem och andra lärare, och att bristen på detta har skapat en distans mellan verksamheterna. På skolan där rektor 1 arbetar får lärare i fritidshem mindre planeringstid totalt än på skolorna där rektor 2 och 3 arbetar.

Vi ställde en fråga som handlade om vilken typ av lokaler man bedriver fritidshemsverksamheten i på deras skola och där svarade Rektor 1 att de har egna hemvister men att de också bedriver verksamhet i klassrummen och grupprum. Rektor 2 svarade på samma fråga att fritidshemmets undervisning sker i samma lokaler som skolan är i under dagtid men att fritidshemmet har företräde till det så kallade "fritidshjärtat" som är en större samlingsyta med tillhörande kök i mitten av avdelningen. Avdelningens grupprum inreds efter fritids behov, men nyttjas även under skoldagen i skolans undervisning.

Det pedagogiska ledarskapet är en del av den stora ledningsstruktur där rektorn inte gör allt själv, utan får arbetet gjort i samråd med andra, (Svedberg 2019, s. 56) detta kan vi också utläsa av rektorernas svar. Alla har utifrån sin egen tolkning av styrdokumentet lagt ut planeringstid och samverkanstid i den utsträckning de anser är tillräckligt på deras skola (Ståhlkrantz 2019, s. 47). När det kommer till lokalerna får vi ha i åtanke att det oftast inte är rektorn som står bakom skolans arkitektur.

6.2.3 De viktigaste förutsättningarna - enligt rektorn

Avslutningsvis ställde vi en fråga om vilka förutsättningar som rektorerna anser är de mest väsentliga för lärare i fritidshem, på den svarade Rektor 1 att det är viktigt att erbjuda gemensam planeringstid i fritidslärlaget tillsammans med fritidshemsassistenter för att ge de möjlighet att utveckla verksamheten tillsammans. Hen ansåg att det är viktigt att man ser varandras kompetenser och tar vara på dessa. Rektor 3 svarade att det är viktigt med både gemensam och egen planeringstid, att det finns personal på plats, att det finns flera utbildade lärare i fritidshem som kan driva utveckling genom fortbildning tillsammans, att verksamheten har en tydlig struktur och grundramar, att det finns ett förtroende mellan ledning och personal, att man vågar prova nytt och i vissa fall fatta egna beslut. Alla rektorer svarade på denna fråga att de tycker att utbildad personal är en väsentlig förutsättning för att bedriva fritidshemsverksamhet med god kvalitet.

Att man på arbetsplatsen får tid till planering, såväl egen som gemensam. Att det finns personal på plats. Att det finns flera utbildade lärare i fritidshem som tillsammans kan driva utveckling i fritidshemmet med gemensam fortbildning. Att man har en tydlig struktur på verksamheten – ramar – som fylls av innehåll av personalen. Att det finns ett förtroende mellan ledning och personal, och att det finns utrymme att prova nytt. Att personalen känner att de har mandat att fatta vissa beslut gällande den egna verksamheten. – (Rektor 2)

Jag tycker mig ha sett att utbildad personal och ett samarbete med lärare är avgörande. Jag har också sett att kvaliteten under planeringstiden varierat oerhört. Mycket planeringstid är inte det som främst ger bäst resultat eller förutsättningar. En gemensam planeringsstund varje vecka och tydliga ansvarsfunktioner är viktigt – men det gäller också att använda tiden på ett bra och utvecklande sätt. Min erfarenhet är att fritids ofta känner sig åsidosatta jämfört med skolan och att det blivit bra de gånger jag lett utveckling av fritidsorganisationen. Dock är det viktigt att detta sker i samarbete med de lärare i fritidshem som arbetar på skolan. - (Rektor 4)

Det som genomsyrar dessa tankar om viktiga förutsättningar är kombinationen av de tre kunskapsformerna i arbetet med verksamhetsutveckling. Enligt Jahnke (2019) menar Aristoteles att det finns tre kunskapsformer som tillsammans beskriver vad kunskap är och hur vi samlar in den. Vetenskaplig kunskap, färdighetskunskap och praktisk kunskap. Den praktiska kunskapen handlar om att veta när man ska göra vad, och används och utvecklas genom insamlade erfarenheter och reflektion över dessa (s. 59). Rektorerna ovan nämner vikten av att ha utbildad personal på plats, som tillsammans arbetar för utveckling och lärande, både kollegialt lärande och lärande för eleverna. Genom utbildning får man verktyg för att kunna tillgodogöra sig praktisk kunskap.

6.3 På vilket sätt har rektorns tidigare erfarenheter av arbete i fritidshem betydelse när det gäller att skapa bra förutsättningar i fritidshemmet?

För att få svar på denna fråga har vi presenterat resultaten av enkäterna som alla lärare i fritidshem fick svara på.

Av 43 enkätutskick fick vi 18 svar vilket motsvarar cirka 42 procent svarsfrekvens. Av alla respondenter var det endast en som inte arbetar som lärare i fritidshem, utan som fritidshemsassistent.

Lärarna i fritidshem fick svara på frågan om deras rektor hade erfarenhet av att arbeta på fritids, figur 2.0 visar att här svarade nio stycken (50 procent) ja, sex stycken (33,3 procent) nej och tre stycken (16,7 procent) visste inte.

Har din rektor erfarenhet av att arbeta på fritidshem?

18 svar

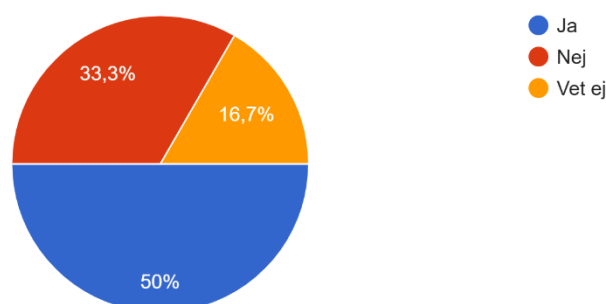

Diagram 1

Vi valde att ta bort svaren från de tre som inte visste säkert om rektorn besitter efterenhet av arbete på fritidshemmet eller inte, och har då femton svar att redovisa. Vi har valt att presentera svaren angående förutsättningar bredvid varandra för att lättare kunna jämföra dessa utifrån om man har en rektor med erfarenhet eller inte. All erfarenhet som nämns i detta kapitel är den av arbete i fritidshem.

Observera att dessa diagram inte är utformade i samma skala då de har olika antal svar, vi valde därför att i texten översätta resultaten till procent för att underlätta jämförelse.

6.3.1 Planeringstid

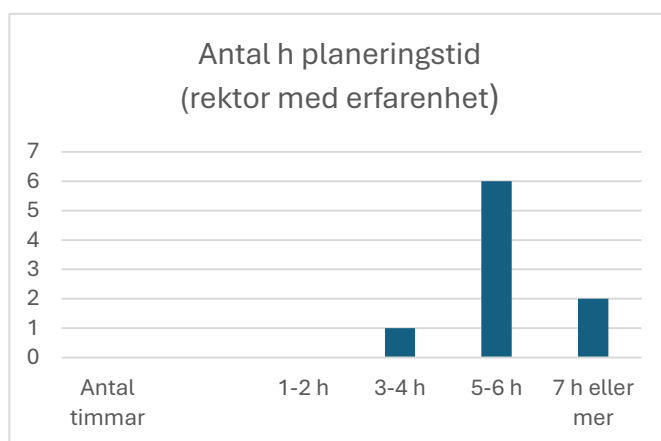

Diagram 2

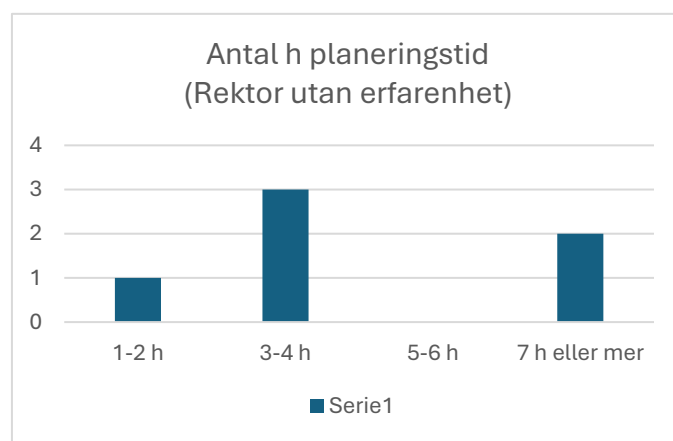

Diagram 3

I dessa diagram kan vi se att det varierar mellan de olika lärarna i fritidshem, och att majoriteten (67 procent) av de med en rektor som har erfarenhet, befinner sig inom spannet 5-6 timmar medans det vanligaste spannet (50 procent) för våra respondenter som har en rektor utan erfarenhet är 3-4 timmar. Något som utmärker sig här är att av de som har 7 timmar

planeringstid eller mer, är 22 procent av de med en rektor med erfarenhet och 33 procent av de med en rektor som saknar erfarenhet.

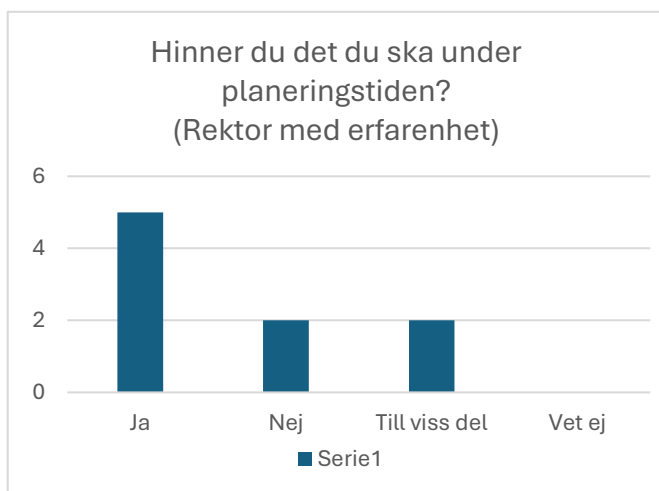

Diagram 4

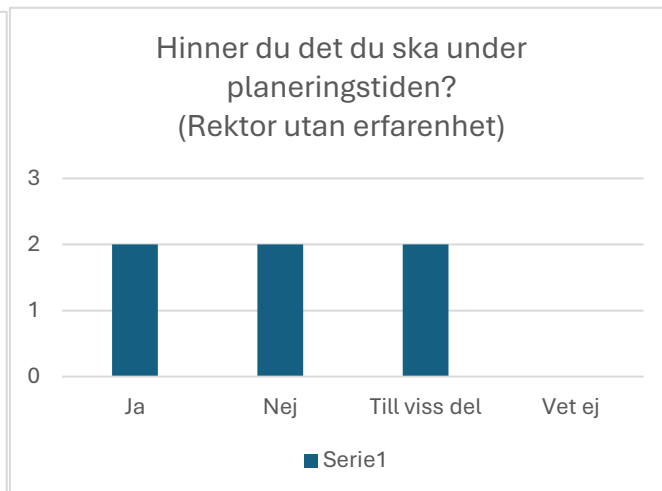

Diagram 5

I diagram 4 ser vi att 56 procent av lärarna med en rektor med erfarenhet känner att de hinner med det de ska under sin planeringstid, men att det även finns de som inte känner så. Diagram 5 visar att det är lika delar (33 procent) som anser att de hinner med det de ska, att de gör det till viss del och att de inte gör det alls.

Som Ståhlkrantz (2019, s. 41) nämner kan man i dessa resultat se att det är rektorns tolkning av styrdokumentet som står till grund för att planeringstiden ser så olika ut på olika skolor. Vi ser att det är en betydligt större procentandel av de med en rektor med erfarenhet som känner att de hinner med det de ska under sin planeringstid, jämfört med de med en rektor som saknar erfarenhet av arbete på fritidshemmet.

6.3.2 Samverkan

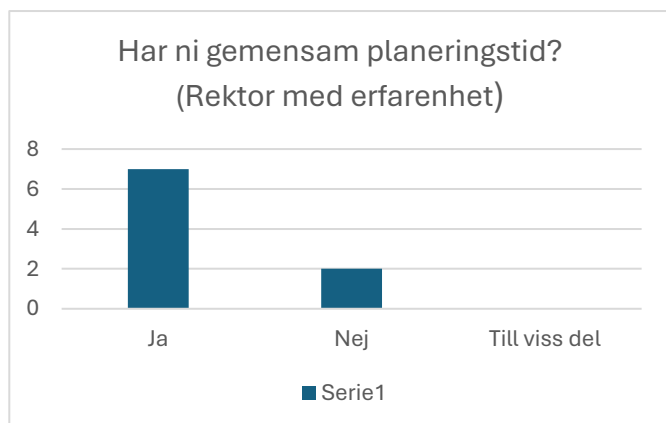

Diagram 6

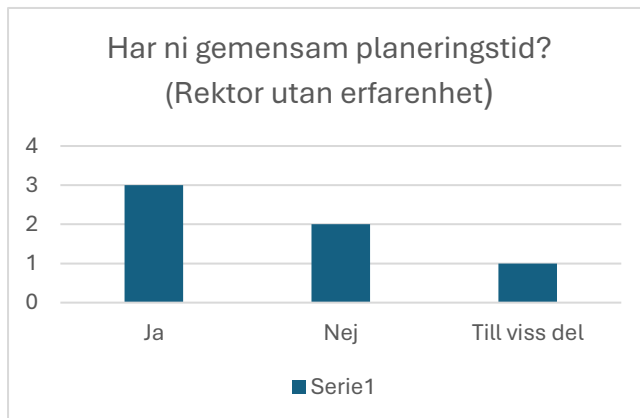

Diagram 7

På frågan angående gemensam planeringstid ser vi i diagram 6 att 78 procent av alla respondenter som har en rektor med erfarenhet svarade att de har gemensam planeringstid, övriga 22 procent svarade nej. Av respondenterna med en rektor utan erfarenhet, svarade 50 procent ja, 33 procent nej och 11 procent till viss del.

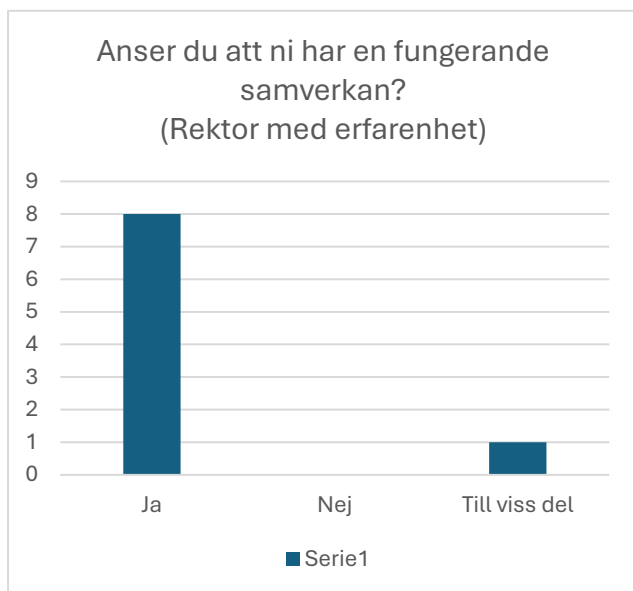

Diagram 8

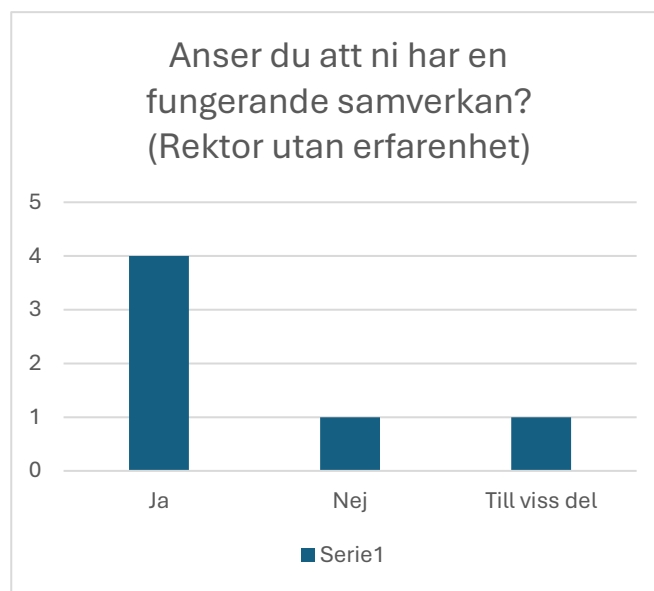

Diagram 9

I diagram 8 ser vi att på frågan om fungerande samverkan svarade 89 procent ja, 11 procent svarade till viss del, ingen i denna kategori svarade nej. I diagram 9 ser vi att av alla lärare med en rektor utan erfarenhet svarade 66 procent ja medans 17 procent svarade nej och även 17 procent till viss del.

Här ser vi bland annat att respondenterna svarar att gemensam planeringstid inte finns, men att de samtidigt tycker att samverkan fungerar bra. Där kan vi fråga oss om respondenterna förstått vad vi menar med begreppen samverkan och gemensam planeringstid. Enligt vår hypotes borde gemensam planeringstid resultera i god samverkan, som i sin tur leder till utveckling av verksamheten. Att få tid till gemensam planering ligger på rektorns bord att schemalägga och möjliggöra. Svedberg (2019) menar att rektorns pedagogiska ledarskap ska ge möjlighet till kollegialt lärande och i och med detta stärka lärare i sitt yrke (s. 56). Gemensam planeringstid är en förutsättning för att kollegialt lärande ska kunna bli möjligt.

6.3.3 Undervisningslokaler

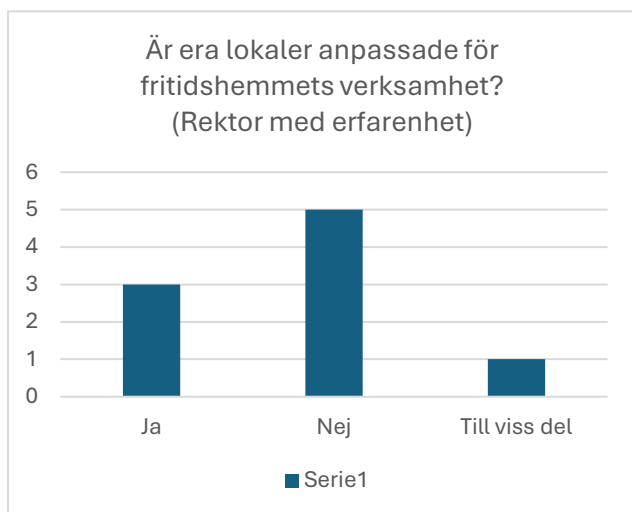

Diagram 10

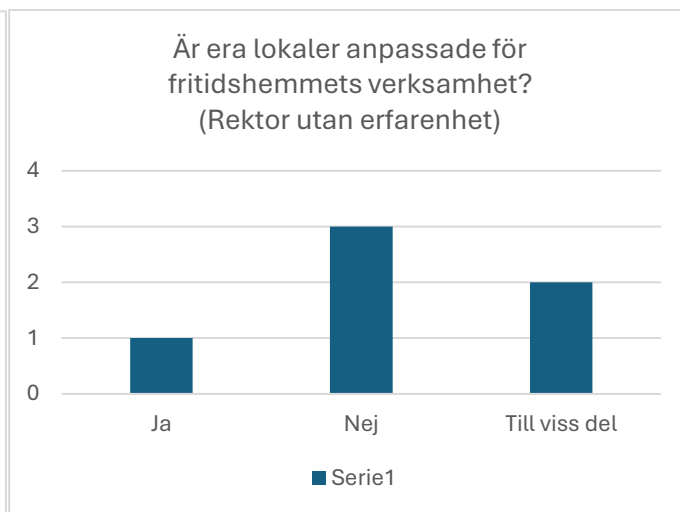

Diagram 11

På frågan kring anpassade lokaler fick vi till svar att 55 procent av de med en rektor med erfarenhet att lokalerna ej är anpassade, 33 procent svarade ja och 11 procent svarade att de till viss del är det. I diagram 11 svarade de med en rektor utan erfarenhet svarar 50 procent nej, 17 procent ja och 33 procent till viss del.

Viktigt att tänka på i denna fråga är att rektorn inte har att göra med skolans utformning, det vill säga själva arkitekturen. Däremot ska rektorn erbjuda olika undervisningsmiljöer som stödjer fritidspedagogikens arbetssätt.

En större andel av lärarna i fritidshem med en rektor med erfarenhet tyckte att deras lokaler är tillräckligt anpassade för verksamheten jämfört för de med en rektor utan erfarenhet. Även detta resultat stödjer vår hypotes kring att en rektor med erfarenhet ger förutsättningar som underlättar arbetet för lärarna på fritidshemmet. Som Jahnke (2019, s. 64) beskriver den praktiska kunskapen, som man inte kan läsa sig till i vetenskapen, man måste ut och uppleva och samla egna erfarenheter. Har man som rektor inte varit i fritidshemsverksamheten i praktiken kan man troligtvis inte heller föreställa sig hur lokalerna bör vara utformade för att anpassa den fritidspedagogiska undervisningen.

6.3.4 Generella förutsättningar

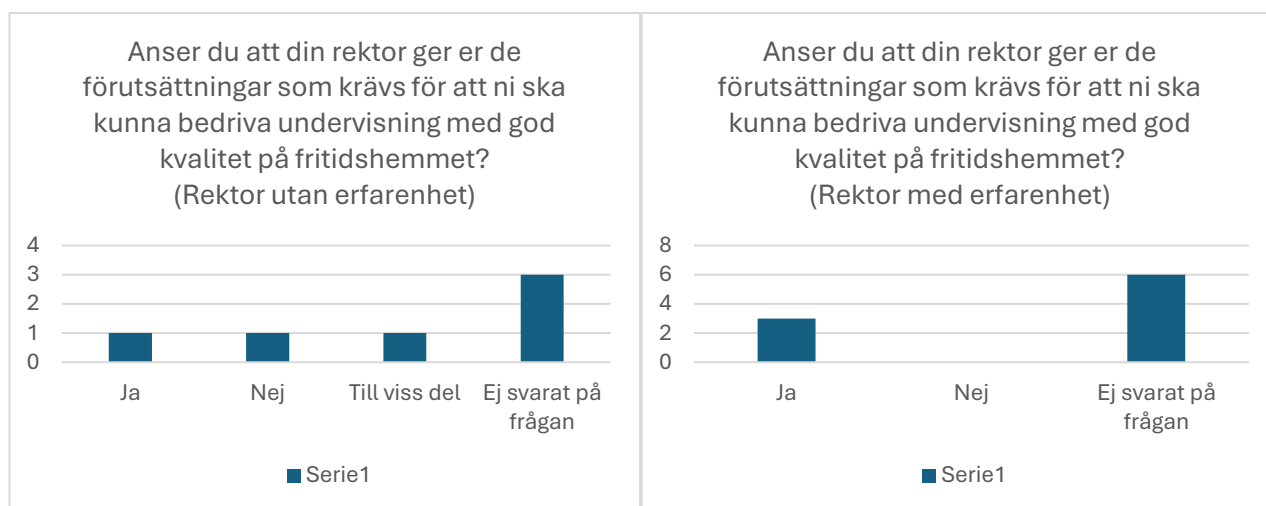

Diagram 12

Diagram 13

Den avslutande frågan i enkäten ledde: *Anser du att din rektor ger er de förutsättningar som krävs för att ni ska kunna bedriva undervisning med god kvalitet på fritidshemmet?* Den kunde uppfattas som känslig så vi valde att skriva ut den som frivillig och därför är det fler som valt att ej svara på den alls. Det vi dock kan utläsa av dessa diagram är att av de som har en rektor med erfarenhet, är det 33 procent som svarat ja, resterande 67 procent har valt att inte besvara frågan. Av respondenterna som har en rektor utan erfarenhet var det 16 procent som svarade ja, 16 procent svarade nej, 16 procent till viss del och resterande 50 procent som avböjde svaret på frågan.

Vi valde dock även att lägga in möjligheten till ett fritextsvar i slutet av denna fråga för att få möjlighet till att göra en djupare analys.

Utdrag på svar från lärare i fritidshem som har en rektor som saknar erfarenhet av arbete i fritidshem:

- Nej. För lite personal till antalet barn. Undermåliga lokaler. Utmanande elever utan extrapersonal.
- Till viss del. För god kvalitet krävs mycket tid. Den tillhandahålls inte alltid.
- Nej, personal saknas, ekonomiska resurser saknas, lokalerna är inte optimala trots att skolan är nybyggd, lite/ingen handledning trots många "struliga" barn/barn med tex autismdiagnoser.

Utdrag på svar från lärare i fritidshem med en rektor med erfarenhet av arbete i fritidshem:

- Ja, vi har en biträdande rektor som har erfarenhet från fritidshem och det har hjälpt oss.
- Jag skulle vilja se rektorn lite mer, men annars finns det aldrig något nej från våra rektorer vilket uppskattas. Däremot får man ju förklara varför, så vi är nog privilegierade med sådana rektorer!
- Ja, det tycker jag att hen gör.

Dessa svar stärker vår hypotes om att rektorers eventuella egna erfarenhet av arbete i fritidshem kan vara en bidragande faktor när det kommer till vilka förutsättningar fritidshemmet tilldelas. En rektor som saknar erfarenhet har enligt Jahnke (2019) brist på praktisk kunskap, fronesis. Rektorn kan även sakna techne, kunskaper om hur man ska göra något i verksamheten som hen inte har erfarenhet av (s. 59).

7. Diskussion

Syftet med denna studie var att undersöka vilka förutsättningar som finns för lärare i fritidshem på olika skolor med särskilt fokus på rektorns roll. Vi ville även undersöka om rektorer med tidigare erfarenhet av arbete inom fritidshemmet ger lärare i fritidshemmet andra förutsättningar jämfört med rektorer som inte har någon egen arbetslivserfarenhet inom detsamma. Vi har valt att diskutera våra resultat i jämförelse med den tidigare forskning som presenterats i tidigare avsnitt.

7.1 Resultatdiskussion

Vi valde att genomföra denna studie utifrån hypotesen att erfarenhet och praktisk kunskap avgör på vilken nivå man kan utföra sitt arbete. När vi började tänka i dessa banor och när vi sett de olika förutsättningarna som finns på olika skolor är rektorernas erfarenhet en av de stora faktorerna som skiljer verksamheterna från varandra. Även Jerdborg (2023) nämner betydelsen av yrkeserfarenhet för att kunna styra en verksamhet. Där uttrycker en rektor att hon brister i sin kompetens då hon upplever att hon saknar förståelse för praktiken i en verksamhet där hon aldrig har arbetat innan. Därför tyckte vi att det var viktigt att undersöka hur många rektorer som har erfarenhet av arbete i fritidshem, och att utifrån dessa resultat intervjua rektorer med olika erfarenheter för att sedan ha något att jämföra.

När vi frågade rektorerna hur det känns att ansvara för en verksamhet man har eller ej har erfarenhet av svarade de med erfarenhet att det kändes bra och de båda utan erfarenhet såg inte detta som ett problem. Detta är något som både stämmer och inte stämmer överens med resultaten i Jerdborgs (2023) studie då rektorerna i den studien såg det som positivt att inneha erfarenhet men även som problematiskt att inte inneha erfarenhet av den verksamheten man styrde.

I resultaten från intervjuer med rektorer kommer det fram att det finns en skillnad mellan hur mycket planeringstid rektorerna ger sina medarbetare. Rektorerna med erfarenhet av arbete i

fritidshem ger mer planeringstid och ger utbildad personal som arbetar i fritidshemmet planeringstid. Detta understryks av enkätsvaren från lärare i fritidshem som har rektorer med erfarenhet där vi ser samma skillnad mellan rektorer med och utan erfarenhet. Fler lärare i fritidshem med en rektor med erfarenhet än de som har en rektor som saknar erfarenhet upplever att de hinner det de ska under sin planeringstid. Om det är just erfarenheten som gör att förutsättningarna ser bättre ut och att fler lärare i fritidshem känner att de hinner med det de ska under planeringstiden är svårt för oss att bevisa. Dock kan man utifrån vår hypotes, att det kan vara en bidragande faktor, se att det finns ett möjligt samband. Med tanke på att det ser så olika ut, hur mycket planeringstid rektorer ger till sina medarbetare, och att ingen rektor i vår studie uttrycker att de skulle vilja ge mer planeringstid, kan man fråga sig om rektorerna är medvetna om att det ser så pass olika ut. Och om de är medvetna om detta kan man fråga sig hur det kan vara motiverat att ge vissa mindre tid till planering.

Kring samverkan svarade alla rektorer utom en rektor, som ej besitter erfarenhet av fritidshemmet, att det finns tid till samverkan i form av gemensam planeringstid. Den rektorn som arbetade på skolan där tid för samplanering ej fanns yttrade att det var någonting som hen behövde förändra då hen förstod att det var viktigt för eleverna hela skoldag. Detta styrks av resultatet i Haglund och Glaes-Coutts (2023) studie då en förbättring av samverkan mellan skola och fritidshem var ett tydligt utvecklingsbehov av rektorerna på fritidshemmet.

På frågan om de viktigaste förutsättningarna för fritidshemmet svarade alla rektorer att en av de viktigaste delarna för verksamheten är att ha utbildad personal. De nämner att de har erfarenhet av att lärare i fritidshem känner sig åsidosatta och nedprioriterade i jämförelse med skolan. Detta är någonting som motsätter sig vad lärarna i fritidshem uttrycker både i Ludvigsson och Falkners (2019) fallstudie och Haglunds (2018) artikel där de menar att de måste kämpa för yrkets status gentemot rektorer och kollegor i skolan.

Avslutningsvis kan vi se att svaren på frågan om rektorn ger lärarna i fritidshem de förutsättningar som krävs för att bedriva undervisning med god kvalitet styrks av slutsatsen i Jerdborgs (2023) studie där hon menar att erfarenheter och djupgående kunskaper kring skolformen man ansvarar för är viktiga aspekter av ett pedagogiskt ledarskap. Samma resultat stärker även den hypotes vi valt att undersöka i och med denna studie. Av de lärare som har en rektor som besitter erfarenheten vi eftersöker har samtliga svarat att rektorn gör detta och ingen av dessa har haft en önskan kring någon form av förbättring. Av de som har en rektor

som inte besitter erfarenheten har merparten svarat att vissa delar saknas för att kunna bedriva den verksamhet som önskas.

Vi förstår att då deltagarantalet i vår studie är så pass lågt och lokalt inom en och samma kommun, går resultatet ej att bevisligen fastslå men vi vill ändå se, i och med detta, att rektorns erfarenhet av arbete på fritidshemmet kan ha en positiv inverkan för oss lärare i fritidshem.

7.2 Metoddiskussion

Vi anser att våra val av metoder har gett oss en bra mängd data för att kunna analysera resultaten utifrån vårt syfte och våra frågeställningar. Vi har använt oss av flera olika metoder av insamling av data i denna studie. Vi har skickat ut enkäter till både rektorer och till lärare i fritidshem som arbetar under dessa responderande rektorer. Vi har även intervjuat rektorer både via mail, via telefon och ansikte mot ansikte. Vi är medvetna om att olika sätt att samla in intervjusvar kan påverka innehållet på olika sätt. Vi har därför varit noggranna med att ställa samma frågor. Eftersom vi har spelat in och transkriberat de intervjuer som har skett muntligt har vi kunnat se att mängden insamlad data är ungefär lika stor oavsett intervjumetod. Som vi redan nämnt fick rektorerna anmäla sitt intresse för vidare intervju i enkäten. Vi valde ut sex rektorer, hälften med erfarenhet och hälften utan. Trots denna frivilliga intresseanmälan var det två av de svarande som aldrig ställde upp på intervjun, en med erfarenhet och en utan, vilket gjorde att vi tappade två viktiga röster i resultatet.

Resultatet på den kvantitativa undersökningen, om hur många rektorer i kommunen som besitter denna erfarenhet visade att 60 procent av alla rektorer med ansvar för fritidshemmet faktiskt har egen erfarenhet av arbete inom denna verksamhet. Då våra resultat grundar sig på 37 procents svarsfrekvens är det dock svårt att avgöra om det är så här det ser ut i hela kommunen. Vi kan med detta inte låta bli att fundera på om våra siffror representerar den faktiska procentandelen rektorer som besitter erfarenhet eller om det är så att rektorer med denna erfarenhet är mer intresserade av att delta i studier som rör fritidshemmet än de som inte har den. Detta gör att vi vidare vill ställa oss frågan att om så är fallet, vad visar det? Att fritidshemmet inte är så viktigt för de som saknar erfarenheten?

7.3 Vidare forskning

Haglund och Glaes-Coutts (2023) nämnde i sin studie att det idag inte finns mycket forskning på rektorns roll i fritidshemmet men flera på hur lärare uppfattar rektorns brist på insyn i

fritidshemmet. De säger också att det inte finns någon forskning alls på rektorers behov av professionell kunskap i förhållande till deras ledarskap inom fritidshemmet. Detta tycker vi är intressant och hoppas på att denna typ av forskning kommer att öka för att ge förutsättningar för mer kunskap kring detta samband.

8. Referenser

Alvehus, J. (2023). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. Tredje upplagan Stockholm: Liber

Eriksson-Zetterquist, U. (2022) Mixed methods I Ahrne, G. & Svensson, P. (2022). *Handbok i kvalitativa metoder*. Upplaga 3 Stockholm: Liber

Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2022) Intervjuer I: Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Upplaga 3 Stockholm: Liber

Göteborgs Universitet (2024). *Fortbildning för rektorer: Leda och organisera fritidshem* <https://www.gu.se/studera/hitta-utbildning/fortbildning-for-rektorer-leda-och-organisera-fritidshem> [2024-08-15]

Haglund, B (2018). ”Men dom flesta har en liknande situation” [Elektronisk resurs] Ett narrativ om bristande personella resurser och omgivningens begränsade förväntningar. *Barn. : Norsk senter for barneforskning*. 36:2, 75-92.

Haglund, B. Glaes-Coutts, L. (2023) Leading and supporting: principals reflect on their task as pedagogical leaders of Swedish school-age educare, *School leadership & management* 43(1), s. 8–27 <https://doi.org/10.1080/13632434.2022.2137725>

Hjertström Lappalainen, J & Schwarz, E (2013). *Tänkangets gryning praktisk kunskap, bildning och Deweys syn på tänkandet*. Huddinge: Södertörns högskola

Jahnke, A. (2019). *Utveckla utbildning: vetenskaplig grund, beprövad erfarenhet, tyst kunskap*. Första upplagan Stockholm: Liber

Jerdborg, S. (2023). Novice school principals in education and their experiences of pedagogical leadership in practice. *Journal of Leadership Education* 22(1), s. 131-148 DOI: 10.12806/V22/I1/R8

Ludvigsson, A & Falkner, C. (2019). Fritidshem - ett gränsland i utbildningslandskapet [Elektronisk resurs] Lärare i fritidshems institutionella identitet. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*. 5, 13-26

Pihlgren, A. S. (2018). *Leda fritidshemmet: Praktika för skolledare*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur

Patel, R. & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Femte upplagan Lund: Studentlitteratur

SFS 2010:800. *Skollag*.

Skolverket (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2024). *Rektorsprogrammet*. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/kurser-och-utbildningar/rektorsprogrammet---befattningsutbildning-for-skolledare> [2024-11-06]

Skolverket (2023). *Styrning och ledning av fritidshemmet. Kommentarer till Skolverkets allmänna råd om styrning och ledning av fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket.

Ståhlkrantz, K (2019). *Rektors pedagogiska ledarskap – en kritisk policyanalys*. Växjö: Linneuniversitetet.

Svedberg, L. (2019). *Pedagogiskt ledarskap och pedagogisk ledning: teori och praktik*. Andra upplagan Lund: Studentlitteratur

9. Bilagor

9.1 Intervjuguide

Övergripande tema	Intervjufrågor
Inledning	<ul style="list-style-type: none">- Presentation av studiens syfte och av intervjuaren.- Frivillighet samt möjlighet att avbryta medverkan.- Skriftlig information och anonymitet- Samtycke till medverkan
Inledande frågor	<ul style="list-style-type: none">- Befattning- Kommun- Arbetsplats- Antal år i nuvarande tjänst/befattning
Utbildning	För rektor: <ul style="list-style-type: none">- Vilken lärarutbildning har du?
Arbetsfarenhet	För rektor: <ul style="list-style-type: none">- Har du tidigare arbetat inom fritidshemmet?- Om ja: Hur länge arbetade du inom fritidshemmet? Hur är det att ansvara för en verksamhet som du har arbetsfarenhet utav?- Om nej: Har du erfarenhet av annat läraryrke? Vilket? Hur är det att ansvara för en verksamhet som du ej har egen arbetsfarenhet utav?
Planeringstid	För rektor: <ul style="list-style-type: none">- Hur många timmars planeringstid har lärare i fritidshem på din skola?

	<ul style="list-style-type: none"> - Har alla som arbetar på fritidshemmet planeringstid?
Samverkan med skolan	<p>För rektor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hur mycket gemensam planeringstid har lärare och lärare i fritidshem på din skola?
Undervisningsplats	<p>För rektor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Var sker fritidshemmets undervisning? - Finns förutsättningar för att bedriva fritidshemsundervisning i klassrummen?
Allmänna förutsättningar	<p>För rektor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vilka förutsättningar tror du är viktiga för att lärare i fritidshem ska kunna göra ett så bra jobb som möjligt?
Andra viktiga saker?	<ul style="list-style-type: none"> - Är det något du vill berätta som vi glömt eller missat att fråga om?

9.2 E-mail inför deltagande i studien

Hej! Vi är två studenter på Grundlärarprogrammet med interkulturell profil med inriktning mot fritidshem på Södertörns högskola som just nu skriver vårt självständiga arbete. Vi vill undersöka hur vanligt förekommande det är med en rektor som tidigare arbetat inom fritidshemmet eller som har en lärare i fritidshem-/fritidspedagogutbildning i grunden. Du får detta mail då vi utgått från listan med alla rektorer i XXX Kommun och undrar om du vill ta dig ca 1 minut till att svara på denna enkät. Det är viktigt för oss att få svar oavsett om du besitter erfarenheten vi efterfrågar eller inte.

Avslutningsvis finns en fråga där du får ta ställning till huruvida du skulle vara öppen till att svara på flera intervjufrågor från oss för att hjälpa oss vidare i vår studie.

Vi hanterar alla svar vi får in konfidentiellt och garanterar att era svar blir anonyma. Vidare intresse för resultaten av vår studie ges gärna ut vid studiens slut i januari, det är då bara att skriva det i ett svar på detta mail.

Tack för att du tog dig tiden att läsa så här långt. Vi uppskattar alla svar vi kan få in.

Med vänlig hälsning, Mimmi Löfgren och Linnéa Deubler.

Hej!

Tack för att du anmält vidare intresse av att svara på frågor kring fritidshemmet. Allt deltagande är betydelsefullt för att vi ska kunna läsa ut några svar på vår undersökning.

Vi skulle vilja ställa några frågor till dig kring fritidshemmet på den skola där du arbetar och undrar om du föredrar att svara på dessa via telefon eller skriftligt i ett mail?

Det rör sig om ca 10 frågor och det borde inte ta mer än 10 minuter att svara på dem.

Vi uppskattar ditt engagemang!

Mvh Mimmi Löfgren och Linnéa Deubler

Hej!

Vi är två studenter på Grundlärarprogrammet med interkulturell profil med inriktning mot fritidshem på Södertörns högskola som just nu skriver vårt självständiga arbete. Vi vill undersöka hur vanligt förekommande det är med en rektor som tidigare arbetat inom fritidshemmet och om det i så fall finns något samband med vilka förutsättningar man har som lärare i fritidshem/fritidspedagog på den skolan. Du får detta mail då vi utgått från listan med alla lärare i fritidshem i XXX Kommun, och undrar om du vill ta dig ca 2 minuter till att svara på denna enkät. **Det är viktigt för oss att få in svar oavsett om du vet om din rektor besitter erfarenheten vi efterfrågar eller inte.**

Avslutningsvis finns en fråga där du får ta ställning till huruvida du skulle vara öppen till att svara på flera intervjufrågor från oss för att hjälpa oss vidare i vår studie.

Vi hanterar alla svar vi får in konfidentiellt och garanterar att era svar blir anonyma. Vidare intresse för resultaten av vår studie ges gärna ut vid studiens slut i januari, det är då bara att skriva det i ett svar på detta mail.

Tack för att du tog dig tiden att läsa så här långt. Vi uppskattar alla svar vi kan få in.

Med vänlig hälsning, Mimmi Löfgren och Linnéa Deubler.